

**PROF. DR. TALÂT TEKİN'İN
GRAMER TERİMLERİ SÖZLÜĞÜ ÜZERİNDEKİ
ELEŞTİRİLERİNE CEVAPLARIMIZ : I**

PROF. DR. ZEYNEP KORKMAZ

Prof. Dr. Talât Tekin'in 25.9.1994 tarihli *Cumhuriyet* gazetesinin "Arada Bir" sütununda çıkan "Yeni TDK'nin Bilimsel Düzeyi" başlıklı yazısına, *Grammer Terimleri Sözlüğü* dolayısıyla *Türk Dili* dergisinin 516 nu'lu sayısında (Aralık 1994, s. 456-462) gerekli cevapları vermiştik.

Sayın Tekin, kendisini TDK'yi yıpratma görevine adanmış olmalı ki bu kez de *Grammer Terimleri Sözlüğü* üzerine özel "giriş"li ve özel "sonuç"lu birbirini izleyen üç yazıdan oluşan, çok yerde gereksiz bilgi, şişirme ve saptırmalarla dolu bir eleştiri yazısı daha yazmıştır.¹

Türk Dil Kurumunun kamuoyundaki değer ve itibarını sarsmak üzere zaman zaman belirli kişiler tarafından, belirli bir taktikle yazılan yazılar vardır. Sayın Tekin'in yazıları da bu çerçeve içindedir. Nitekim *Cumhuriyet* gazetesinde, önce Türk Dil Kurumunca yayımlanan İmlâ Kılavuzları üzerinde duran eleştirici, bu yazısında, kendi ifadesi ile "bu yapıtların yazım konusunda kılavuz olma niteliğinden ne denli uzak olduklarını" belirtmeye çalışmış; daha sonra da yine "Bir Türk Dil Kurumu Yayınının Bilimsel Düzeyi" (*Cumhuriyet* gazetesi, 21 Ağustos 1990) adlı yazısı ile rahmetli meslektaşımız Prof. Dr. Mehmet Akalın tarafından, Prof. Dr. A. von Gabain'in, *Alttürkische Grammatik* (3. Auflage, Wiesbaden 1974) adlı eserinden dilimize aktarılan *Eski Türkçenin Grameri* (TDK, Ankara 1988) adlı eserini, bizim şahsen eleştirisinde haklı gördüğümüz beş altı yanı sıra dayanarak yerden yere vurmaya çalışmıştır. O kadar ki, yalnız eseri eleştirmekle yetinmemiş; Eski Türkçe üzerindeki yetkisini değerli yayımları ile ispatlamış olan inceleyici meslektaşımıza da "ahbap işi" ve "övgülerle dolu rapor" suçlamasını yükleyerek, sonunda TDK, Yürütme Kurulunu sorumlu tutmuştur. Üstelik, kendisi gibi birer üniversite öğretimi

¹ *Çağdaş Türk Dili* dergisi, S. 82, C. 7, Aralık 1994, s. 2-13; S. 83, C. 7, Ocak 1995, s. 3-14; S. 84, C. 7, Şubat 1995, s. 2-13.

üyeyi olan meslektaşlarına dil uzatmanın dozunu da kaçırarak yazısının altına eklediği 3 nu'lu dipnotunda: "Kendisine verdiğim Uygurca ödevini hazırlamak için yalnız Akalın'ın bu çevirisini kullanan yüksek lisans öğrencilerinden biri 1990 bahar döneminde bu dersten başarısız olmuş ve geçersiz not almıştır." diyecek kadar mantık ölçülerinin dışına taşmıştır. Anlaşılan bu yolla Eski Türkçe alanında hem kendisinden başkasının yayın yapmasını istememiş hem de ayrıldığı TDK'den hınç almaya çalışmıştır. Ama 398 sayfalık bu eserin Türkçeye aktarılması ile elde edilen yararlar ve çevirinin başarılı yanları üzerine de beş on satır olsun yazmak aklının ucundan bile geçmemiştir. O çapta bir eserde göze ilişen üç beş yanlış, bütün bir kitabın değerinin ayakaltına alınması için yeterli sayılmıştır. Çünkü amaç, eleştiri geleneğine uyularak eseri tarafsız ölçülerle, başarılı ve başarısız yanları ile değerlendirmek değil, bir saldırı vasıtası olarak kullanmak ve Türk Dil Kurumunun bilimsel düzeyi olmadığını (!) ortaya koymaktır.

Sayın Tekin'in, Yrd. Doç. Dr. Fatih Kirişçiöğlü tarafından hazırlanan ve yine TDK yayınları arasında çıkan *Saha (Yakut) Türkçesi Grameri* (Ankara 1994) adlı eseri için yazdığı eleştiri de aynı hedefe yönelmiştir.² Ne var ki sayın Kirişçiöğlü, "Bir Münekkidin Tenkidi I: -Nazım'ın Söğütleri Ağlıyordu-" başlıklı yazısıyla,³ şarkı ile şiiri birbirinden ayıramıyan ve Nazım Hikmet'in *Salkım Söğüt* şiirini Sahaca (Yakutça)'ya aktarırken dil bilgisindeki derinliği (!) ve çeviri sanatındaki üstün yeteneği (!) ile "söğütleri ağlatan" ve 'salkım söğüt'ü 'ağlayan söğüt' diye çeviren "bu Türk dilleri (!) bilginin Sahaca üzerindeki ilmî seviyesinin yüksekliğini(!)" belgelere dayanarak gözler önüne serivermiştir.

Sayın Tekin, eleştirisindeki aşağılayıcı ve alaycı tutumunu *Grammer Terimleri Sözlüğü* üzerindeki yazısında da sürdürmüştür.

Geçen defaki cevap yazımızda da belirttiğimiz gibi, ağırbaşlı bir üslûpla ve tarafsız ölçüler ile yapılan eleştiri elbette yararlı ve geliştirici olur. Eser sahibi de yerinde uyarılar için teşekkür eder. Ancak, eleştiri belirli bir hedefe yönelmiş bir saldırı vasıtası olarak kullanılınca, bunun elbette hoş görülecek bir tarafı olamaz...

Sayın Tekin'in *Grammer Terimleri Sözlüğü* üzerindeki eleştirilerini biz tarafsız bir ölçüyle süzgeçten geçirip değerlendirdiğimizde, başlıca şu özellikleri tespit etmiş bulunuyoruz:

1- Gerçekten de bir dalgınlık eseri olarak gözden kaçmış, görtüş ayrılığı do-

2 "Yeni TDK'nun Bilimsel Düzeyi: II", *Çağdaş Türk Dili*, C. VIII, S. 87 (Ankara, Mayıs 1995).

3 *Türk Dili*, S. 530 (Şubat 1996), s. 279-289.

layısıyla farklı biçimde açıklanmış yahut da dizgi ve düzeltme yanlışı olarak kalmış, kendisine hak verdirecek bazı noktaların bulunması,

2- Bir Gramer Terimleri Sözlüğü hazırlanırken, örneklendirmede hangi ölçülerin göz önünde bulundurulması gerektiği hususu ve bu konuda sayın Tekin'in gereksiz çıkışlar yapmış olması,

3- Hiç gereği olmayan bilgilerin sıralanmasından kaynaklanan ve bilgiçlik taslamaktan öteye geçmeyen abartmalı açıklamaların yer almış olması,

4- Eleştiri yazısı, Türk Dil Kurumunun ve orada görev yapan bilim adamlarının bilimsel düzeyinin düşüklüğünü (!) gözler önüne serme ve bu yönde bir kamuoyu oluşturma amacı güttüğünden, yazıda eskilerin "*mugalâta*" dedikleri gerçekleri saptırma ve lâf kalabalığına boğma yöntemine başvurulmuş yerlerin ağırlıkta olması. Maddelere geçildiği zaman görüleceği üzere, yazının ağırlık noktaları bu nitelikteki değerlendirmeler üzerinde yoğunlaşmıştır.

Biz bu eleştiriyi cevaplandırırken, ciddî görüşlere saygı duyan bir meslek erbabı olarak önce kendisine hak verdiren veya şeklen haklı imiş gibi gösteren noktalara işaret etmek istiyoruz:

I

1- Sayın Tekin, "Anlam değişmesi" ile ilgili eleştirisinin 1. ve 2. maddelerinde, bu değişim için verilen örnekler arasındaki ET. *okşa-* 'benzemek', TT. *okşa-* 'okşamak' fiilleriyle ET. *sakın-* 'düşünmek', TT. *sakın-* 'çekinmek' fiillerinin ayrı fiiller olduklarını ileri sürüyor. Bu görüş doğru olabilir. Yalnız, bizce, sırf tahmine dayanarak *okşa-* 'benzemek' fiilinin "büyük bir olasılıkla *oguş*, *uguş* 'aile, soy, sop' adından türediğini" ileri sürmek ve öteki *okşa-* fiilinin de 'yansıma' olduğunu bildirmek yeterli değildir. Birinci fiil Kaşgarlı'da *oxşa-* biçimi ile 'okşamak, şakalaşmak, oynaşmak' anlamları ile Yemek, Yabaku ve diğer bir kısım göçebe ağızları için verilmiştir. Ancak, *ok* şeklinde herhangi bir yansıma söz ve açıklaması yoktur. Kaşgarlı'daki *oxşa-* biçimi her halde sızıcı tonsuz -ş- ünsüzünün etkisi ile *okşa-* > *oxşa-* değişimine uğramış bir ağız söyleyişidir. Demek oluyor ki, kelimenin aslı *ok*'tur. Burada sayın Tekin'e düşen görev *ok*'un nasıl bir ses yansıması olduğunu da açıklamaktır. Ancak, bunu yapmamıştır. Ben TT. için *ok* biçiminde bir ses yansıması görmediğim için, sayın Tekin'in bu açıklamasını şüphe ile karşılıyorum.

ET. *sakın-* 'düşünmek', TT. *sakınmak* 'çekinmek' fiilleri belki aygı köklere bağlanabilir. Ancak, bizim görüşümüze göre her iki *sakın-* fiilinde de kök *sak*'tır. *Sak* 'düşüncede ve davranışta uyanık olmayı, tetikte olmayı' gösteren bir isimdir. Nitekim Doğu Türkçesinde 'bekçi'ye *sakçı* denilmiştir. Bu sözün

aslı da belki uzun ünlü ile **sāk* biçimindedir. Bundan *sāk* +*t+n*->*sakin*-fiili yapılmıştır. 'Kafaca uyanık ve tetikte olma' ifadesini veren *sakin*- 'düşünmek' anlamındaki fiili, 'davranışta uyanıklığı' bildiren *sakin*- ise 'çekinmek' anlamındaki fiili ortaya çıkarmış olabilir. Esasen 'çekinmek' anlamındaki *sakin*-da bir düşüncenin aksiyona yönelmiş biçimi olduğuna göre, iki fiili anlam ilişkisi açısından birbirinden ayırmak kolay değildir sanıyoruz.

Sayın Tekin'in ileri sürdüğü gibi, ET'deki *sākın*- fiilinin EAT *sagin*- biçiminde oluşu, bu fiilin 'çekinmek' anlamındaki *sakin*- ile ilişkisi bulunmadığı yolunda kesin bir delil olamaz. Aksine, bir sözün farklı yönde ses değişimlerine uğraması, bu değişimlere paralel anlam değişimlerine de zemin hazırlamaktadır. Türkçede bunun pek çeşitli örnekleri vardır. Farklı anlamlardaki *sakin*- fiillerinin ayrı köklerden geldiğinin ispatı ancak her iki fiilin biçim ve anlam bakımından tarihî gelişme safhalarının incelenmesi ile mümkün olabilir.

2- Maddelerin açıklanması sırasında yeri geldikçe ayrıca işaret edileceği üzere, sayın Tekin, yer yer bizim sıraladığımız örneklerden bazılarını takılarak, söz gelişi *oku*- fiilinin ET'de *okı*- olduğu; "Birinci şahıs iyelik ekleri" ile "Birinci teklik şahıs" maddelerinde, iyelik ekleri ile kişi eklerinin yazımında çelişkiye düşüldüğü (mad. 23) yolunda birtakım açıklamalara girişmiştir. Bu türlü şekille ilgili açıklamalar eleştiri boyunca yer yer tekrarlanarak süregelmiş ve aynı nitelikteki yerlerde bunların her biri okuyucuya sanki ayrı birer yanlışmış gibi gösterilmek istenmiştir.

Burada, eserde uygulanan yöntemle ilgili bir açıklama yapmak durumundayız: Bizim, terimleri ve bunların tanımlarını örneklendirirken sıraladığımız sözlerin ET veya başka lehçelerdeki biçimlerini gösterip göstermememe durumumuz, o maddenin açıklanmasında buna ihtiyaç olup olmamasına bağlıdır. Sayın Tekin'in bu konuda, sanki biz örneklendirme sırasında ayrıca bunların tarihî gelişme safhalarını da sıralamak zorunda imişiz gibi bir tavır takınması, eleştirilerlerini şişirme amacına dayanan bir tutumdur ve eserin amacı gereği uygulanan yöntem de ters düşer. Bizim için önemli olan, sıralanan örneklerin bütün tarihî gelişme safhalarını değil, yalnızca o maddede verilmek istenen anlamı belirtecek safhaların gösterilmesinden ibarettir. Bu nedenle söz gelişi, ünsüzler arasındaki benzeşme olayını açıklamamız için, örneği *çarşanba* > *çarşamba* gelişmesi ile vermemiz yeterlidir. Bizce, Farsçadan geçmiş olan bu sözün *çehârşenbe* şeklini göstermeye hiç de ihtiyaç yoktur. *Çehârşenbe* > *çârşenbe* > *çarşanba* > *çar-*

şamba biçimiyle bütün değişim aşamalarını verdiğimiz zaman, okuyucu neyi kastettiğimizi anlamakta bir güçlüğü düşecek; bu sözdeki 'hece kaynaşması, ünlü kısalması ve *-nb-* > *-mb-* ünsüz benzeşmesi olayları birbirine karıştırılmış olacaktır. Bu nedenle açıklama ve örneklendirmelerde, bazı ses değişim aşamalarını vermemekte bir sakınca değil yarar görülmüştür.

Yine "Dişilik" maddesinde Arapçadan geçmiş *kâtip* ve *müdüre* sözlerinin Türkçeleşmiş biçimleri olan *kâtip* > *kâtibe*, *müdür* > *müdüre* şekillerinde verilmesi yeterli bulunmuştur.

"Ettirgenlik eki" maddesinde, ettirgen çatı kuran eklerin *-°r-*, *-Tlr-/TUR-*, *-°t-* biçiminde yazılmasını da eleştiren Tekin, bunlardan *-°r-*'nin *-Ir-/Ur-* biçiminde yazılması gereğine işaret ediyor. O zaman *-°t-*'nin de sistem gereği *-It-/Ut-* biçiminde mi yazılması gerekecektir? Biz böyle bir eleştiriye kabul edemiyoruz. Çünkü, *-°r-* ve *-°t-* yazılışları, gereğinde bu eklerin baş tarafına birer *ı*, *i*, *u*, *ü* ünlülerinin de girebileceğini gösteren bilimsel bir yoldur. *-Tlr-/TUR-* eklerindeki *-I-/U-* sesleri yerine derece işareti koymamış olmamız, teknik güçlükten doğmuştur.

Yukarda açıklanan nitelikteki hususlar, bizim okuyucunun zihnini karıştırmama bakımından tercih ettiğimiz yöntemle ilgili hususlardır. Eğer uyguladığımız yöntemde bir yanlışlık var idiyse, sayın Tekin'in böyle madde içi eleştirilere başvuracağı yerde eserde uygulanan yöntemi eleştirmesi gerekirdi. Böyle bir eleştiride bulunmadığına göre, şekille içeriği birbirine karıştırarak ve şekille madde ve tanım arasındaki bağlantıyı da dikkate almadan yöntemle dil uzatması da doğru olmaz sanırız.

3- "Birinci şahıs iyelik eki" ile "Birinci teklik şahıs" maddelerindeki örneklerin yazılışında çelişkiye düşüldüğü görüşü de doğru değildir. Çünkü biz, birinci şah. iyelik eklerini, sayın Tekin'in belirttiği gibi *-m* olarak değil *-°m* ve *-°m°z*, birinci teklik şah. ekini de *-°m* olarak gösterdik. Eklerin sol üst köşesindeki derece (°) işaretinin anlamı, gerektiğinde ek ile kelime arasına bir bağlantı ünlüsü girebilir, demektir. Yazılışta bunu *el-im*, *el-imiz*, *kalem-im*, *kalem-imiz* biçiminde göstermiş olmamız, *i* ünlülerinin eke dahil olduğu anlamını vermez. Çünkü ek maddenin girişinde doğru olarak *-°m* diye gösterilmiş ve sol üst köşesine konan derece işareti de araya girecek ek dışı sesi belirtmiştir. Bu bir yöntem işidir. Türk dili alanında ve özellikle Alman ekolünde öteden beri kullanılagelmiştir. Biz de pratikliği açısından tercih ettik. Bir bilim adamının, kendisinden farklı fakat geçerli bir yöntem uyguluyor diye meslektaşını yanlış yapmakla suçlamaya kalkışması, doğrusu akıl alır bir davranış olmasa gerek!

4- "Ek-fiil" maddesinde verilen $(I)m, +sI-nIz/+sU-nuz, DIrIAr$ eklerindeki ayraç ve tire işaretinin yerlerinde gerçekten yanlışlık vardır. Sayın Tekin burada haklıdır. Bir dizgi yanlışlığı olarak düzeltme sırasında gözden kaçmıştır. Bu nedenle ekleri $+Im/+Um, +sInIz/+sUnUz$ ve $+DIrIAr$ biçimlerinde yazmak gerekir. $+Im/+Um$ eki ünlü ile biten köklerden sonra elbette $+(y)Im/+(y)Um$ olacaktır.

5- "Geniş zaman kipi" maddesindeki örnekler arasında yer alan *oku* -fiilinin çekiminde de yine bir dizgi yanlışlığı ve düzeltme dalgınlığı olarak kökle ek arasındaki tire *okur-um, ok-ur-sun, ok-ur* biçiminde yanlış yere düşmüştür. Bunların da *oku-r-um, oku-r-sun, oku-r* biçimlerinde olması gerekiyor. Bu terim için sıralanan öteki örneklerde böyle bir ayırım yanlışlığı söz konusu olmadığına göre, bu ve diğer bazı maddelerde göze ilişen buna benzer bazı noktaların bir düzeltme dikkatsizliği olduğuna şüphe yoktur. Nitekim, eleştirinin 130. maddesinde işaret edilen ve sıra sayı sıfatları yapan $+(I)ncI/+(U)ncU$ ekinin ikinci kısmının ayraç içinde gösterilmiş olması da böyle bir dalgınlıktan ileri gelmiştir. Bu eklerin $+(I)ncI/+UncU$ şeklinde yazılması gerekirdi.

6- "Ses ayrışması" maddesinde verilen Kökt. *konŷ* şeklinin *kon* ve *koy* biçimlerini alması kurallı olarak Uygur Türkçesi metinlerindedir. Gerçi biz vaktiyle yazma eserler üzerinde çalışırken Konya'daki İzzet Koyunoğlu Kütüphanesinde incelediğimiz Yunus Emre Divanı'nda ve Süle Fakîh'in *Yûsuf Züleyha* mesnevîsinde *nŷ* ayrışmasından oluşmuş *kon* 'koyun' (< *konŷ*) ve *çıgan* 'fakir' (< *çıgany*) sözlerine EAT'de de rastlamıştık. Ama yukarıda belirttiğimiz gibi bu değişim asıl Uygur devri ile ilgili olduğundan, *koy* ve *kon* şekilleri için EAT denmesi doğru olmayabilir. Yalnız Köktürk devrinden sonra ve Uygur devrinden başlayarak daha sonraki yazı dillerinde de bu ses hep *n* ve *y* biçimlerinde ayrışmış olarak yer aldığına ve EAT'de *kani* < *kanyu* 'hani, nerede', *kandan* 'nereden', TT *hani* vb. şekillerde bulunduğuna göre, bunda büyük bir sakınca olmasa gerek.

7- "Teklik üçüncü şahıs eki" maddesi ile ilgili olarak verilen iyelik kökenli teklik üçüncü şahıs eki de 141. sayfadaki "şahıs eki" teriminde yer alan açıklama ve örneklerinde görüleceği üzere "sıfır ek" olacaktır.

8- 152. sayfada "Türeme ünsüz" terimi için verilen örnekler arasındaki *aveng āveng* olarak gösterilmelidir. 155. sayfadaki "Uzak benzeşme" de yer alan *benderek > menderek* değişimi Yun. *mandraki > mendirek* biçiminde olabilir.

9- "Ünlü yuvarlaklaşması" ve "Ünsüz düşmesi" (s. 162) olayları için Türkiye Türkçesi esas alınarak verilen örnekler arasındaki *çekirge* > *çökürge*, *eksik* > *ēsik*, *öksüz* > *ōsüz* değişimlerinin, bunların daha eski biçimleri de dikkate alınarak *eksik* < ET. *egsük* > *ēsik*, *öksüz* < ET. *ōgsüz* > *ōsüz* değişim örneklerinden geçirilerek verilmeleri de mümkün olabilirdi. Ne var ki biz, terimler ve tanımlamalarla ilgili örneklendirmelerde, genellikle Türkiye Türkçesindeki şekillerden hareket eden bir yöntem uyguladığımız için, her yerde o sözlerin tarihî gelişme safhaları ile ilgili değişim aşamalarını göstermedik. Bizim için *eksik* > *ēsik* değişiminde o madde için önemli olan, bir ünsüzün eriyip kaybolmasıdır. Elbette *k* ünsüzü, patlayıcı tonsuz bir ünsüz olarak doğrudan doğruya düşmeyeceği için değişim aslında $\text{egsük} \leftarrow \begin{matrix} \text{ēsük} \\ \text{eksik} \end{matrix}$ yönlerindedir. Bu değişimde bir yandan hece sonu *g*'sinin eriyip kaybolması ve söz içindeki varlığını süre bakımından bir önceki ünlüye uzunluk şeklinde yüklemesi (*egsük* > *ēsük*) öte yandan da *s* tonsuz ünsüzünün etkisi altında *g*'nin tonsuzlaşarak kelimeyi *egsük* > *eksik* biçimine çevirmesi şeklinde iki yönlü bir yol izlenmiştir. Eldeki sözlük bir köken bilgisi (etymologie) sözlüğü değil Türkiye Türkçesinin Terimler Sözlüğü olduğundan, üzerinde durulan madde bakımından, bizim için bu gelişmelerden çok yalnızca ünsüz kaybı söz konusudur. Bu nedenle düşmeyi gerçekleştiren ayrıntıya inilmemiştir.

10- "Ünsüz uyumu" ile ilgili örnekler arasındaki *top-rak*, *yap-rak* (< *yapurgak*) sözlerinin ayırımındaki *-rak* heceleri elbette ek değildir. Bu yanlışlık maddenin tanımındaki "Kelimelerin eklerle genişletilmesi sırasında veya yan yana gelen hecelerde..." açıklamasındaki "yan yana gelen hecelerde" ibaresinin düşmüş olmasından kaynaklanmıştır, düzeltilmesi gerekir.

11- 174. sayfadaki "Yumuşama" maddesinde, son sesinde tonsuz ünsüz bulduran kelimelerin, ünlüyle başlayan bir ek aldıklarında tonlu duruma gelmeleri olayında, "ünsüzün niteliğini koruması veya tonlularak yumuşaması, kelimelerin bünyesindeki ünlülerin özellikleri ile ilgili olmalıdır" (*dip/dibi*, *uç/ucu*; *ip/ipi*, *göç/göçü*) ifadesine takılan Tekin, bu kapalı ifadeyi yetersiz olarak, bunun tek heceli sözlerdeki aslı uzunluklarla ilgili bir değişim olduğunun açıkça belirtilmesi, tek heceli sözlerdeki tonlulaşma ile birden fazla heceli sözlerdeki tonlulaşma sebebinin farklılığına da ayrıca işaret edilmesi gerektiği görüşündedir.

12- 174. sayfada, "Yuvarlaklaşma" maddesinde yer alan örnekler arasındaki *kavur-*, *yağmur*, *savur-* sözlerindeki dudak benzeşmesine aykırı durum, bu sözlerin, yanlarındaki dudak ünsüzlerinin etkisi ile, Eski Türkçedeki yuvarlak bi-

çimlerini korumuş olmaları ile ilgilidir. Bu bakımdan sonradan yuvarlaklaşma örnekleri arasında yer almaması gerekirdi.

Bu bölümde yukardan beri açıklamaya çalıştığımız hususlar ortaya koymaktadır ki eserde; uygulama yönteminden, bazı konulardaki görüş ayrılığından, dizgi ve düzeltme dikkatsizliklerinden ya da sayın Tekin'in iddia ettiği gibi bizim bilgisizliğimizden (!) kaynaklanan bazı farklılıklar veya yanlışlar vardı. Biz bu konulardaki kendi görüşlerimizi de saklı tutmak kaydı ile, sayın Tekin'in yerinde bulduğumuz uyarıları için teşekkür ediyoruz. Şimdi gelelim terimlerle ilgili eleştirilerine:

II

Terimlerin Yabancı Dillerdeki Karşılıkları

13- Sayın Tekin, eserde yer alan madde başı hâlindeki terimlerin isabetsiz olduklarına ilişkin herhangi bir görüş ileri sürmemiştir. Birkaç tanım dışında, terimlerin tanımları ile ilgili ciddi bir eleştiri de yapmamıştır. Demek ki eser; terimlerin seçimi, tanımlamaları ve eleştirdiği bazı örnekler dışında kalan bütün tanıkları ile hedefine ulaşmıştır. Ne var ki sayın Tekin, geçen defaki cevabımızda da belirttiğimiz üzere, eleştirisinde bir bilim adamına yaraşır tarafsızlığı elden bıraktığı için, eserin bir bütün olarak taşıdığı değer üzerinde üç beş satır olsun yazma gereğini bile duymamıştır. Tıpkı Türk Dil Kurumunu batırmak (!) için yaptığı öteki eleştirilerde olduğu gibi... Hele üslûbundaki bilimsel ölçülere sığmayan ve ağırbaşlılık ile bağdaştırılamayan kendine özgü kabalık ve alaycılık da cabası! Ne yapalım, biz de ünlü Fransız tenkitçisi Buffon'den naklen eskilerin "üslûb-ı beyân aynıyle insan" deyimini uyarınca sayın Tekin'in böyle bir üslûpla sadece kendi kişiliğini sergilemiş olduğunu hatırlatmakla yetiniyoruz.

14- Sayın Tekin'in bu tutumu, sözlükte terimlerin ayraç içine alınan Alman, Fransızca ve İngilizce karşılıklarının eleştirisinde de kendini göstermiştir.

Eserde 968 madde başı ve bunların ayraç içine alınmış en az birer Almanca, Fransızca, İngilizce ve Osmanlı Türkçesi karşılıkları bulunduğu göre, toplam olarak 2500 dolayında yabancı karşılıklar yer almış demektir. Basım evinden gelen dizgilerin düzeltilmesi sırasında bana yardımcı olan elemanların bazı noktaları gözden kaçırmış olmaları ile ne yazık ki bazı yanlışlar kalmıştır. Buna rağmen elbette sorumluluk bizdedir.

Sayın Tekin, bunların gerçekten bizim bu terimlerin nasıl yazıldığını bilmediğimizden kaynaklanan bilgi yanlışları mı, yoksa gözden kaçmış yazım yanlışları mı olduğunu kontrol imkânına sahip olduğu hâlde, bu yola asla baş-

vurmamış; bilim geleneğine de aykırı olarak bunların her birine özel bir madde ayırmak suretiyle, eleştiri sayfalarını şişirme yolunu benimsemiştir.

Eğer sayın Tekin terimlerde ele aldığı noktaların bilgi yanlışı olup olmadığını kontrol için eserin sonuna eklenen Almanca, İngilizce ve Fransızca dizine bakmış olsaydı bu dizinde karşılıkların doğru olarak verildiğini görür ve bizi gereksiz yere suçlamazdı. Dizinde yer alan şekillere göre, sayın Tekin'e hak verdiren noktalar sadece *ideographie* 'kelime yazısı'nın unutulmuş olması, Fransızca terimlerde *les voyel les langues*'in *les voyelle longue*, *suffixes de cas*'ın *suffix de cas*, *triphthongue*'un *triphongue*; İngilizce terimlerde *animal communication*'ın *animal communication*, *analogy*'nin *analogie*, *case endings*'in *case ending*, *diphthong*'un *diphthong*, 'ara cümle" anlamındaki *parenthetical sentence*'in *parentesistical sentence*, *triphthoung*'un *triphthong* yazılması gibi, her eserde görülebilecek türden üç beş terimdeki düzeltme yanlışlarından ibarettir. Bu bakımdan eleştiride yer alan suçlamalar temelsizdir, kasıtlıdır.

Terimler dolayısıyla diğer bir iki noktaya da işaret etmek istiyoruz.

15- Sayın Tekin, eleştirisinin 10. maddesinde, Fr. *les voyelles longues* ile İng. *long vowel*'ın 'aslı uzunluk' değil 'uzunluk' olduğunu söylüyor. Fakat aslı uzunluk için yalnız Almandada *ursprüngliche Vokallänge* teriminin bulunduğunu, Fransızca ve İngilizcede 'aslı uzunluk' için özel bir terimin bulunmadığını hatırlamak istemiyor. Nitekim kendisi de bu terimin Fransızca ve İngilizcesi için ayrı birer karşılık verememiştir. Hatırlatmak isteriz ki, L. Ligeti bile aslı ünlü uzunlukları ile ilgili Fransızca makalesinde "Les voyelles longues en Turc" (JA 1938, 177-204), bu kavramı sadece 'uzun ünlü' olarak vermiştir. Hatta sayın Tekin'in kendisi bile *Divanu Lûgat it-Türk*'teki aslı uzunlukları ele alan yazısının başlığını "Determination of Middle Turkic long vowels through Arud" (AOH. XX, s. 151-170) başlığı ile vermiştir. Durum böyle iken, öküç altında buzağı ararcasına bunları yanlış saymak her hâlde Tekin'ce bir davranışın göstergesi olmalıdır.

16- Sayın Tekin, eleştirisinin 17. maddesinde Fr. *liaison* için verdiğimiz "bağlama" karşılığını beğenmemiş olacak ki "ulama teriminin ne eksigi var?" diye soruyor. Biz de kendisine "bağlama"nın ne zararı var diye soralım ve ekleyelim: "Ulama" var olan bir şeye yapılan eklemedir. "Bağlama" ise, yaş otuz örneğinde görüldüğü ve tanımında da belirtildiği üzere, iki ayrı kelimeyi söyleyiş bakımından birbirine bağlamadır. Daha doğrusu, iki kelimedenden birinin son sesi ile ötekinin ön sesini birbirine bağlayarak tek bir hece hâlinde söyleme veya okumadır. Biz terim olarak "ulama"nın değil "bağlama"nın ve "bağlama

işareti"nin daha isabetli olduğu kanısında olduğumuz için onu tercih ettik. Nitekim Osmanlı Türkçesindeki karşılığı da buna uygun olarak "vasl" biçimindedir.

17- "Bağlama" ve "bağlama işareti" İng. karşılığı olarak verilen *connection* ve *connection sign*'i de beğenmeyen sayın Tekin, *liaison* veya *linking* şekillerini teklif ediyor. Bunlardan *liaison* esasen terimin Fr. karşılığı olarak o maddede yer almış bulunmaktadır. *Linking* de verilebilirdi. Ancak, *connection* ve *connection sign* terimine yalnız bizde değil başka dil bilgisi ve dil bilimi terimleri ile ilgili eserlerde de yer verilmiştir (bk. Berke Vardar, *Dilbilim ve Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, TDK yay., Ankara 1980, s. 148; Vecihe Hatiboğlu, *Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü*, TDK yay., Ankara 1982, s. 122). Demek ki "devrimci Dil Kurumunda" yayımlanan terim sözlüklerinde *bağlama* terimi *connection* ile karşılanınca doğru oluyor; sayın Tekin'in ifadesi ile "resmî Dil Kurumunda" yayımlanan eserlerde yanlış oluyor. Biz bu terimleri hazırlarken yerli ve yabancı eserlerdeki karşılıkları da gözden geçirerek seçim yaptık. Bu nedenle "bağlama" *connection*, "bağlama işareti" de *connection sign* ile karşılanmıştır. Üstelik sayın Tekin'in kendisi de *The Grammatik of Orkhon Turkich* adlı kitabında, iyelik ekleri ile genişletilmiş kelimelerde, kök ile ek ünsüzlerini birbirine bağlayan ünlüler için (*kañ / kañ-um* 'babam', *ülig-im* 'bahtım') "connection vowels" 'bağlama ünlüsü, kaynaştırma ünlüsü' terimini kullanmıştır. Bizim verdiğimiz örneklerde de bağlama işareti aynı görevi yükleniyor mu? Görülüyor ki sayın Tekin'in bu terimle ilgili eleştirisinde de bir zorlama ve tutarsızlık vardır.

III

Türk Dil Kurumuna Yöneltilen Suçlamalar

18- Sayın Tekin'in bu türlü eleştirilerle güttüğü asıl amaç, yazı başlıklarından da anlaşılacağı üzere, Türk Dil Kurumunu yıpratmak olduğu için, geçen defaki cevabımızda yer alan "Yeni Türk Dil Kurumunun Bilimsel Düzeyi" adlı yazısında Kuruma yeterince saldırdığı yetmiyormuş gibi bu yazısında da *Gramer Terimleri Sözlüğü*'nün eleştirisine geçmeden önce, özel bir "Giriş" başlığı atarak eski söylediklerini temcit pilâvı gibi yeniden okuyucunun önüne sermekten çekinmemiştir. Bu da yetmemiş olacak ki, sayfalarca süren lâf kalabalığının ağırlığında belki okuyucu belirtmek istediği hedefi dikkatten kaçırmış olabilir düşüncesiyle, yazının sonuna bir de "Sonuç" bölümü eklemiş ve artık her yazısında tekrarlaya tekrarlaya kabak tadı vermiş olan sözlerini bir daha sıralamıştır. Her ne ise, onun bu tutumu dolayısıyla,

bize de daha önce yazdıklarımızı, ağırlık noktalarını vurgulayarak kısaca hatırlatmak gerekiyor:

Sayın Tekin şunu çok iyi bilmelidir ki "Atatürk'ün Türk dilini incelemek ve dil devrimini gerçekleştirmek amacıyla" kurmuş olduğu Türk Dil Kurumu ne kapatılmıştır ne de Atatürk'ün vasiyeti çiğnenmiştir. Kurum da dimdik ayakta; Atatürk'ün vasiyeti de yürürlüktedir. Hem de Atatürk'ün direktiflerine uygun bir duruma getirilmiş olarak...

Bilindiği üzere 1960 sonrası yıllarda Türk Dil Kurumu iyiden iyiye politize olmuş; Tüzük ve Yönetmelikleri bakımından Atatürk'ün çizdiği yoldan ve gösterdiği hedeften uzaklaşarak, amatörlerin desteğinde "dilde aşırı devrimcilik" ve "dil ırkçılığı" anlayışı ile iyiden iyiye yozlaşmış bulunuyordu. Bu durumu gidermek üzere 1983 yılında, Atatürk'ün esaslarını kendi eliyle çizdiği Tüzük doğrultusunda ve 1936 yılındaki Türkiye Büyük Millet Meclisini açış konuşmasında ifade ettiği, Kurumun "ulusal bir akademi hâlini alması" dileği temelinde yeni bir düzenlemeden geçirilmiştir. Anayasanın 134. maddesine dayanılarak yapılan bu düzenleme uyarınca, 2876 sayılı Kanununun 37. maddesinin b, c, e ve d fıkraları Türk Dil Kurumuna "Türk kültüründeki gelişmeye paralel olarak Türk dilinin özleşmesine, zenginleşmesine ve etimolojisine yarayacak inceleme ve araştırmalar yaparak yazım ve imlâ kılavuzları ve sözlükleri hazırlamak, bunları yazmak ve yayımlamak"; "Türkçe dilbilgisi üzerinde araştırma ve incelemelerde bulunmak, buna dayalı olarak Türk dilinin yapısına uygun dil bilgileri ile Türkçenin tarihî ve karşılaştırmalı dil bilgilerini hazırlamak"; "Bütün bilim, sanat, teknik terim ve kavramlarını hazırlayacak Türkçe terim ve kavramların bulunmasına yönelik araştırma ve incelemelerde bulunmak"; "Millî varlığımızın temel unsurlarından biri olan Türk dilinin kuşaklar arasında birleştirici ve bütünleştirici özelliklerini göz önünde tutarak, yeni nesillerde Türk dili sevgisini ve bilincini kökleştirecek, geliştirecek ve yaygın hâle getirecek her türlü tedbirleri almak, araçları hazırlamak, bunları kamu kurum ve kuruluşları ile resmî özel eğitim-öğretim kurumları ve kuruluşlarının basım ve yayım organlarının hizmet ve yararına sunmak, bu konuda gerekli her türlü iş birliğinde bulunmak" vb. görevleri yüklemiştir. Acaba sayın Tekin'i rahatsız eden, kanunda sıralanan bu görevler ve bunların yerine getirilmekte oluşu mudur? Bugün Türk Dil Kurumu, eskisi ve yenisi ile birbirinin devamı olan bir bütün ve bir bilim kurumu hâlinde, kanunun kendisine yüklediği bu görevleri gerçekleştirme doğrultusunda canla başla çalışmaktadır. Sayın Tekin'in de çok iyi bildiği üzere, Kurum üyelerinin %90'ı,

Türk Dili ve Edebiyatı alanını temsil eden üniversite öğretim üyelerinden oluşmaktadır. Kendisi Kurum üyelerine yönelttiği bilimsel seviye düşüklüğü suçlaması ile aynı zamanda üniversitemizin bilimsel düzeyine de saldırmış olmuyor mu? Her biri kendi alanında isim yapmış değerli öğretim üyelerinden ve meslekî kişiliğini eserleri ile ispatlamış değerli yazar ve kültür adamlarından oluşan böyle bir kurumun yapısını beğenmeyen sayın Tekin, öyle anlaşıyor ki, 1960 öncesi dönemin hasreti içinde yanmaktadır. 1960 yılından başlayarak Türk Dil Kurumunun başıbozuk politikasına ve bilimsizlik yöntemine amansız bir savaş açtığı için Kurumdan ihraç edilen Tekin'in bugün nasıl böyle bir tutarsızlığa düştüğüne şaşmamak elde değil... Eğer istediği başkanları bile bir dilci olmayan, amatörlerden oluşmuş, başına buyruk, 1200'ün üzerindeki üyelerinin seçimden seçime Kuruma uğradıkları, kurultaylarda hesap sormak için seçilen komisyonlara, hesap verme durumunda olan üyelerin girdiği, işlerin kim kime dum duma yürütüldüğü başına buyruk devrimci bir dernek ise belki üyesi olduğu ve dergisinde yazılarının yayımlandığı dernek de onun bu özlemine cevap verebilir. Biz sayın Tekin'in "eski kurum" diye adlandırdığı Türk Dil Kurumunda da tam 40 yıl üyelik, Yönetim Kurulu üyelikleri ve Kol Başkanlığı yaptığımız için, Kurumun o dönemdeki işleyişini ve iç yüzünü çok iyi biliriz. Onun gidişatındaki yozlaşmayı ve Atatürk'ün çizdiği yoldan ayrılmış tutumunu gerçek Atatürk sevgisi ve bilim anlayışı ile bağdaştıramadığımız için 1980 yılında, basına verdiğimiz uzun ve açık bir mektupla üyeliğinden ayrılmayı uygun bulmuştuk. Benden önce de sırf bu sebeple Kurumdan ayrılan rahmetli Suut Kemal Yetkin, Salâhattin Batu, Muharrem Ergin gibi nice değerli üyeler vardır.

19- Acaba sayın Tekin, eleştirisinin "Giriş" bölümündeki ilk cümlesinde, "Atatürk'ün devrimci bir dernek olarak kurduğu Türk Dil Kurumu" derken, bu gün TDK'nin devrimci özelliğini kaybetmiş olduğunu mu ima etmek istemiştir? Eğer böyle bir imada bulunuyor ise, açıklayalım ki Türk Dil Kurumu, yalnız bilimsel yöndeki çalışma ve yayınları ile yetinmemekte; aynı zamanda dil inkılâbının ve dile hizmet anlayışının gerekli kıldığı güncel sorunlara da büyük bir duyarlılıkla eğilmektedir. Dilimizin bugün içine bulunduğu sorunlar üzerinde yaptığı geniş çaplı toplantılar, TV programları, yazılan kaliteli yazılar ve yapılan çeşitli yayınlar, Bilim Kurulu üyelerinden oluşan gruplarla Türkiye'nin her bir köşesinde düzenlediği ilgi çekici ve ses getirici toplantılar, dil inkılâbına olan bağlılığın ve göstermelik değil, gerçek Atatürk sevgisinin göstergeleridir.

Bilindiği gibi bugün artık Arap ve Fars dilleri, dilimiz için bir tehlike olmaktan çıkmış ve özleştirme çalışmaları da Doğu kökenli kelimeler açısından doyum noktasına ulaşmıştır. Ama onun yeri e, dili yozlaşmaya doğru sürüklemekte olan bir başka tehlike baş göstermiştir. Hızla yayılan ve yalnız yazı dilinde değil, aydınların konuşma dilinde bile etkisini gösteren, hatta iş yeri adlarının değiştirilmesine kadar uzanan bu tehlike, batı dillerinden gelen ve günümüzde Amerikan İngilizcesini baş tacı eden yabancı kelime akımıdır. Dil inkılâbı ve Kurumun inkılâpçılık anlayışı, böyle bir akımın getireceği tehlikeyi de göğüsleme gereğini ortaya koyduğundan, bugün Kurum, batı kaynaklı yabancı kelimelere de karşılıklar bulma ve dilde var olduğu hâlde yabancı hayranlığı ile geri plâna itilen kelimelerimizi benimsetme yolunda yoğun bir çalışma içindedir. Bu tutum ve çalışma düzeni sayın Tekin'in deyimi ile "devrimcilik" değil de nedir?

20- Türk Dil Kurumu kurulalı on bir yıl gibi uzunca bir zaman geçtiği hâlde, dış dokunur yayımlarının bir elin parmakları ile sayılacak kadar az olduğu iddia ve suçlamasına gelince: Bu konuda sayın Tekin ya sayı saymasını bilmiyor ya da TDK'nin çalışma ve yayımlarından habersiz olmalı diyeceğimiz geliyor. Yok bunlar değilse, o zaman da kafasındaki saplantıların esiri olmuş demektir.

Şimdi sayın meslektaşımıza hatırlatalım ki, Türk Dil Kurumunun on bir yılda yayımladığı eser sayısı öyle bir elin parmakları ile sayılacak kadar az değil tam 128 adettir bunlara, inceleme safhasında olan 75'in üzerindeki eser dahil değildir. Şayet sayın Tekin Kurumca yayımlanmış olan kendisine ait birkaç kitap dışındakileri eser saymama hesabında ise, bu belki doğru (!) olabilir. Ama unutmamalıdır ki Kurumda yayımlanmış eserler içinde en azından kendi kitapları düzeyinde pek çok bilimsel yayın vardır.

21- Şahsımızda Kuruma yöneltilen suçlamalardan biri de Gramer Kolu olarak yıllardır sık sık sözü edilip de bir türlü ortaya konamamış olan "Ana Gramer" imiş. "On bir yılda çıka çıka bir *Gramer Terimleri Sözlüğü* çıkmış ortaya!" ve "buna da şükür" müş.

Sayın Tekin burada da konuları özünden saptırarak yansıtma taktiğinden kendisini yine kurtaramamıştır. Bir kere Gramer Bilim ve Uygulama Kolunda gramerle ilgili olarak sadece *Gramer Terimleri Sözlüğü* yayımlanmış değildir. Gerek Türkiye Türkçesi gerek tarihî ve çağdaş Türk dili alanları ile ilgili olarak şimdiye kadar yirmi eser ortaya konmuştur. Baskısı devam edenler bunun dışındadır. Ayrıca önceki yıllarda sipariş verilip de incelemeye alınmış olan

eserler de vardır. Takdir edilmesi gerekir ki bir eserin ortaya konması, boyacı küptüne daldırıp çıkarır gibi dünden bugüne hazır duruma geliverecek işlerden değildir. Elbete her biri için eserin kapsam ve niteliği ile ilgili kısa, orta veya uzunca bir vadeye ihtiyaç vardır. Onun için başlangıç yıllarında bunların hemen meyvesini toplamak mümkün değildir. Ayrıca ülkemizde, bu alandaki araştırmacı sayısının azlığı da dikkate alınmalıdır. Ama bütün bu güçlüklerle rağmen, öteki kollarda olduğu gibi bizim kolumuzda da bugüne kadar 20 eserin ortaya çıkmış olması normal aşan bir başarı göstergesidir.

Türkiye Türkçesi Grameri'ne gelince: Kurumun ve kolumuzun üyesi iken vefat eden rahmetli hocamız Tahsin Banguoğlu'nun *Türkçenin Grameri* adlı eseri Gramer Kolu yayını değil midir ki sayın Tekin, şimdiye kadar bu konuda bir yayın yapılamadığı suçlamasına cesaret edebilmiştir. *Türkçenin Grameri*, Kurum yayını olarak 1986 yılından beri piyasadadır. Şimdiye kadar da üç baskısı yapılmıştır. Bizim şahsımıza yönelttiği suçlamaya gelince: Sayın Tekin'in eleştirisini ve Kurumu horlama sevincini kursağında bırakmak için belirtelim ki bu konudaki çalışmalar hayli ilerlemiştir. İnşallah kısa bir süre sonra da tamamlanmış olacaktır. Çalışmaların ilk yılları takdir edilebileceği gibi bibliyografya taraması ve mevcut yayınlardaki eksiklerin tespiti ile geçmiştir. Konuya yönelen asıl çalışmalara 1988'den sonra başlanabilmektedir. Eğer maksat şimdiye kadar yapılageldiği biçimde, genellikle birbirlerinin tekrarı niteliğinde okul gramerleri yazmaktan ibaret olsaydı, elbette böyle bir gramer bir yıl içinde de ortaya konabilirdi. Ama *Gramer Terimleri Sözlüğü*'nde de uygulandığı üzere, dilimizin edebî eserleri dâhil bütün malzemesinin taranmasına dayanan araştırma ürünlerinin ortaya konabilmesi hiç de kolay değildir. Üstelik elimizde gramer konuları ile ilgili derinlemesine araştırmalar ya yoktur yahut da olanların sayısı üç beşi geçmeyecek kadar azdır. Konuların içine girildikçe büyük eksikler ile karşılaşıldığı inkâr edilemez bir gerçektir. Türkiye Türkçesi ile ilgili gramer konuları özel araştırmalar hâlinde ancak son yıllarda o da daha çok TDK'nin teşebbüs ve teşviki ile ele alınabilmektedir. Bundan başka, gramer konuları içinde dilcilerimizi birbirinden farklı yorumlara götüren ve çözüm bekleyen birçok sorun da vardır. Türk Dil Kurumunca üç yıldır birkaç ayda bir düzenlenen ve Türkiye çapında üniversite öğretim üyelerinin katılması ile gerçekleştirilen "Türk Gramerinin Sorunları" toplantıları böyle bir amaca yönelmiştir. Bu toplantılarda, gramerimizin sorunları tartışılmakta ve konuları bilimsel rayına oturtacak çalışmalar yapılmaktadır. Görülüyor ki Türk Dil Kurumu, bu konudaki etkinliklerini de ciddî ölçüler ile yürütmektedir.

Burada tam yeri gelmişken sormak gerekir sayın Tekin'e. Biz bu işe başlayalı daha sekiz on yıl oldu. Acaba kendisinin hasretini çektiği o "devrimci Dil Kurumu" yarım yüzyılı da aşmış 51 yıl gibi uzun bir zaman boyunca, neden o zaman da (şimdi değil) sık sık sözü edilen ve tartışılan ünlü "Ana Gramer"i bir türlü ortaya koyamamıştır. Bu konuda rahmetli Tahir Nejat'ın yöntem ve içerik yanlışları ile dolu bir okul gramerinden öteye geçememiştir? Şimdi taşı geldiğine koyma sırasının geldiğini düşünerek bu sorumuzu bir de doğrudan doğruya sayın Tekin'in kendisine yönelmek istiyoruz. Şöyle ki: Türkçenin bir Ana Gramer'i'nin hazırlanması gerektiği hususu daha 1950 yılından başlayarak Türk Dil Kurumunda gündeme getirilmiş ve daha sonra bu iş için benim de yakından bildiğim üzere, sayın Tekin görevlendirilmiştir. Sayın Tekin'in bu konudaki çalışmaları 1960'lı yıllara kadar süregelmiştir. Değerli meslektaşımızın geçmiş yıllarda sırası düştükçe böbürlene böbürlene anlattığı ve bir ara Kurumun maaşlı uzmanı olarak, hazırladığı bu eseri Kuruma teslim edip etmeme konusunda yöneticilerle ihtilâfa düştüğü *Türk Dili Ana Gramer*i nerede kalmıştır? Aradan 40-45 yıla yakın bir zaman geçtiği hâlde, bizler sayın eleştiricinin böyle bir eserine hâlâ tanık olabilmemiş değiliz. Sayın Tekin, bizi ve Kurumu ulu orta yargılayacağına, önce kendisini bir nefis yargılamasından geçirse iyi olmaz mı? İnsanların gözü kör, kulağı sağır, hafızaları da donmuş değildir. Levent Kırca'nın "Olacak o kadar" programında dile getirdiği "... Arada bir zülfiyara dokunduk, tam yerine rast geldi manzara koyduk" misali, bazı gerçekler de işte böyle su yüzüne çıkarılır!

22. "Giriş" bölümünün üzerinde durulması gereken eleştirilerinden biri de doğrudan doğruya *Gramer Terimleri Sözlüğü*'nün kapak bilgisi ve hazırlanış biçimi ile ilgilidir. Uzun ve gereksiz yorumlardan geçirilen eleştiriye şöyle cevaplandırabiliriz:

a- "Ön Söz"ün eserde (yapıtta değil) ayrı yazılmış olması, bizimle değil Kurumun imlâ ilkeleri ile ilgilidir. Bu konuya geçen defa yeterli cevabı verdiğimiz için, üzerinde daha fazla durmadan geçiyoruz.

b- Gerçi eserin kapak düzeni bize sorulmadan yayın işlerini yürütenlerce yapılmıştır. Bize kalsa başka türlü bir açıklama koyar idik. Yalnız "İnceleyen: Kol Çalışması" biçimindeki açıklamanın sayın Tekin'in yorumladığı şekilde değil de doğru anlaşılabilmesi için Kurumdaki kolların çalışma düzenine aşına olmak gerekir.

Bu eser doğrudan doğruya tarafımızdan hazırlanmıştır. Ancak, önerdiğimiz terimler, komisyon hâlinde çalışan kol üyelerinin inceleme ve tartışmasına su-

nularak kesinleşmiştir. Bu nedenle iç kapaktaki "Kol Çalışması" ibaresi, Gramer Bilim ve Uygulama Kolunun çalışma programında yer almış ve Kurum içinde hazırlanmış eser olarak anlaşılmalıdır. Eserin ön hazırlığı sırasında bize yardımcı oldukları için "Ön Söz"de kendilerine teşekkür ettiğimiz uzmanların yaptığı iş de birçok makale ve kitapta her bir kavram için tespit ettiğimiz çeşitli terimlerin onlar tarafından kesilerek bir dosyada toplanması işidir. Daha sonra bu terimler, tarafımızdan yeniden ele alınmış ve teker teker bir değerlendirme süzgecinden geçirildikten sonra öneri hâlinde sayın kol üyelerinin tartışmasına sunulmuştur. Bu durum, eserin Ön Söz'ünde de dile getirildiği, bu toplantılara bir süre kendisi de katıldığı ve eski bir kurum üyesi olarak kolların çalışma düzenini bilmesi gerektiği hâlde, tecahül göstermiş ve bilmezlikten gelmiştir.

23. Son olarak sayın Tekin, TDK'nin hemen hemen ilgili bütün akademik kadrosu tarafından gözden geçirilmiş olan bu eserin "fahiş" yani apaçık bilimsel yanlışlarla dolu olduğunu vurguluyor. Bu nedenle TDK'nin bilimsel düzeyini de ortaya koyan bu "yapıtın" yanlışlarını açıklamayı bir görev bildiğini belirterek eleştirilerine girişiyor.

Yukarda, bu cevap yazımızın daha I. bölümünde, insanoğlu için hatasız yazı yazmanın mümkün olamayacağını bildirerek, kendisini şeklen haklı gösteren veya gerçekten de haklı kılan bazı noktalara işaret ederek uyarıları için teşekkür etmiştir. Şimdi aşağıda sayın Tekin'in kendi kişisel görüş ve yorumuna göre abartmalı ve saptırmalı bir yöntemle, ele aldığı maddelerin değerlendirmesine geçiyoruz. Sayın okuyucularımız aşağıdaki bölümde, sayın Tekin'in yalnızca meslektaşlarımızca defalarca yazıya dökülen "intihal" de değil, konuları "saptırma" ve "lâf kalabalığına boğma" anlamına gelen *mugalâta*'da da hayli yol aldığını görmüş olacaktırlar.

Sürecek